

492126

I.ÉVF

1912 FEBRUÁR 25.

8. SZÁM.

MAJDIASZEG

KÉPES-HETILAP

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ELŐFIZETÉSI DÍJ HEGYÉYRE NYOLC K.
SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL!

1912. FEBRUÁR 25.

Diamantstein Nándor nyomása Bánffyhunyadon.

KALOTASZEG

SZERKESZTI: KÓS KÁROLY

Erdélyben keressük!

Irta: Kós Károly.

I. Nemzeti kultúra.

Valamikor elindultam, hogy művészetet tanuljak . . .

Aztán tanultam sokat és láttam sok mindent. És a mikor azt hittem, hogy nó, most! Talán lehetne valamit csinálni is, akkor megakadtam. Észrevettem, hogy valami hiányzik. Nem tudtam hirtelen, hogy mi, de tudtam, hogy hiányzik és nem az a *minden* a mit tanultam és nem az *igazi* amit láttam. Sokan voltunk és vagyunk így ma is; kivált, akik keletről mentünk nyugatra tanulni és látni. Sokan azonban nem törik rajta a fejüket, hanem elkezdnek csinálni és — így is lehet azt.

De néhányan, kevesek, vettük a vándorbotot és elindultunk, hogy keressük azt, ami hiányzik még és amiről nem tudták még, hogy mi is hát az. Elindultunk nyugatra, még nyugotabbra és ott megtaláltuk azt, ami nekünk nincs, amit mi megtanulni, meglátni nem tudtunk itthon, de ami nyugaton minden igazi művészi alkotásban benne van: a *nemzeti tartalom*.

Hazajöttünk! És kezdtük keresni azt az embert, aki megtanít minket magyarul dolgozni, hogy magyarul csinálhassunk szépet. Itt, ott, mintha nyomába jutottunk volna, mintha láttuk volna egy-egy dolgon a magyarság nyilvánulását, de az igazit nem tudtuk megtalálni.

És ekkor megint állottunk és gondolkoztunk. És nagyon-nagyon kevesen voltunk már. Sokan megalkudtak és sokan éhesek voltak. Sokan pedig eladták az olcsó külsőért a lelket; de voltak olyanok is, akik komolyan azt hitték, hogy a nemzeti szín már nemzeti lélek is . . . Még ma is sokan vannak ilyenek.

De voltunk még mindig, akik újra elindultunk: keresni.

De most napkelet felé jöttünk. Oda, ahonnan egykor elindultunk. Jöttünk az öreg hegyek közé, amikor elolvadt a hó és pihentünk akkor, amikor újra lehullott a hó. Közben jártuk a hegyeket, Erdély hegyeit, kerestünk és *találtunk*. Sok mindent: gyönyörűt és hasznosat együtt.

És akik velem együtt járták a hegyeket, a sok gyönyörű magyar dolognak örvendeztek és összeszedvén as, elvitték nyugatra,

haza maguknak, mert azt mondták: elég ez egy életre. De én inkább a szomorú dolgot láttam meg és aztán is itt maradtam, mert azt gondoltam, itt kell megtalálnom az igazit, az élőt, az élő magyar művészetet, amiből csinálni lehet valamit.

Itt, ahol olyan szép volt a múlt és olyan szomorú a jelen.

Itt, Erdél, ben, ahol valamikor terebélyes fa volt nemzeti művészet, ma pedig korhadó gyökér.

De egy csepp élet, az még van benne.

És azért újra és újra járom ezt a földet, ezeket a hegyeket. Keresem a kincset és találok is egy-egy morzsát belőle. Szedem össze, viszem haza, egy csomóba gyűjtöm; mert hátha egyszer, talán — mégis! Csodák is történnek; bár nem igen hallottam magyar csodákról. Itt a hegyek között komoly az élet és a kálviniizmus nem hiszen csodákban.

De én még hiszek!

És gyűjtögetem a magyar morzsákat.

Alig-alig veszem észre, hogy egyedül vagyok. Csak néha-néha, ha egy-egy gunyos szó, egy-egy gögös nyugati újmagyar beszéd üti meg fülemet; akkor eszembe jut, hogy talán már mégis hiába!

De a multkoriban olvastam egy új magyar írást. Egy poéta írását, aki éppenny, miként én is, keletről indult el nyugatra és aztán — aztán újra csak visszatért keletre.

És megvigasztalt engem akkor az az írás, merthogy más is keresi a magyar szépségeket, nemcsak én, más is *itt* keresi Erdélyben, ahol én.

Ady Endre így ír:

„ . . . Kérdem: fogunk-e itt valamikor affélet csinálni, amit mostanában különösen nagy erővel csinálnak a népek? Azért vagyunk-e itt, hogy teremtsünk lelkünkkel valamit a lelkünkbelől, a mi olyan, mint a lelkünk? Valamit, ami a mieink, ami nemcsak más, mint — más, de méltó ékessége lehet fejünknek? Vagy sorsunk csak azért kavart el itt bennünket Európa közepén, hogy durva anyagot szállítsunk a nagy világvegyfolyamatnak? . . .“

„ . . . Keresem ijedten a jeleket — magamnak . . .“

„ . . . Sejtelemösvények vezetnek keresztül a Királyhágón: talán itt. Itt, ahol Bálványos-vára legtovább kacagta Krisztus gyülelész papságát, amely jött a legfrissebb ázsiai csodát besorozni Petrus nyájába, Mert az *erő* bizony nem ott van, ahol rögtönös a hajlás . . . Lépteim a Királyhágót tapossák és nem érzem magam Julián barátoknak, aki visszavágyik Nagymagyarországba. — Szegény Nagymagyarország, talán sohasem is volt, csak Erdély volt mindig Transsilvánia, Erdőelve, Szilágyságon túl . . . Nagymagyarország sohasem élte a maga életét; volt fajok nászágya, vérmedencéje . . . Erdély is janicsári életet élt, de Erdély állam volt, az önmagáé

volt ez időben. Miért? Szent véletlen jóvoltából? Nem, de mert csak az erdélyi Magyarországnak maradt meg az, amit keresztnk, s amit talár, oh, ott sem bizonyos, hogy megtalálunk . . .“

„Erdély adta nekünk Corvin Mátyást, Erdély szerezte a mohácsi veszedelmet, hogy megszabaduljon tőlünk. Neki volt Fráter Györgye, ki tudta, hogy kell a törökkel bántani, s távol tartani tőlünk a simogató bécsi kezét. És Erdély látott elsőnek mélyen be Európába. Jött a nagy égszakadás, jött a protestantizmus és Erdély — odakapcsolta magát Európához. A nagy Kulturvolta a Rajna mentén megégette a zsidót, a dominikánus vörbök csaholtak mindenütt Nyugaton, Erdélyben agg és primitív lelkű magyarok nem félték circumcisiót kérni kóbor rabbiktól s szinte Ázsia szélén egy kfs ország akalt, amely ki merte mondani, hogy az embereknek hite pedig az ő maguk dolga. Összeszedni én kis memoriámból nem tudok mindent, de Shakespeare születésének esztendejében itt ír már drámát Karádi Pál. Lantosoknak itt van vidám, szabad útjuk, innen adják az eseményeket Nagy Magyarországnak, szegény sanyargatott, szomorú földnek. Bethlen Gábor itt teremt az oláh pakulároknak irodalmi nyelvet. Itt siratja az első magyar kultur-ember, Szenczi Molnár Albert, hogy ő magyar, de nem lenne más egy világrt sem. Az erdélyi Mikes Kelemen példája annak, hogy nekünk jutni kell a gerinántól és ugyan ő az, aki megmenti társaságát, becsületét a kemény, szegény, de szűz és erős magyar nyelvnek századokra. Descartes Erdély révén jut keletre, Comenius Ámost erdélyi asszony veszi észre. A székely balladák vetekednek ez időből a skótokkal; Bogdán, Mányoki, Kupecky már festhetnek Erdélyben. Itt születik Wesselényi, Kölcsey, s itt keresi a megvilágosító, kulturára legalkalmasabb magyart nagy magyar agitátora a civilizációnak: Kazinczy Ferenc . . .“

„ . . . Hol keressünk hát? — úgy gondolom, meg kellene próbálni Kazinczyval Erdélyből kiásni, ha élt és megtermékenyíteni, megszaportítani azt a magyar típust, mely nem medve . . . Próbáljuk Erdélyt folytatni, hátha lehet.

. . . És keressünk. Valahol. Akárhon, Erdélyben? Erdélyben!“

Ezt olvastam ezen a télen. És én már évek hosszú sora óta keresek. Itt, Erdélyben! És találtam: Kulturát és művészetet! De csak a régít, de csak romokat, de csak rongyokat. Fényes, szép, magyar rongyokat.

Láttam az énlakai templom mennyezetére írva ősi, rovásbetűket, — magyar betűket, melyekről a hivatalos magyar tudomány régen kisütötte, hogy az — hamisítvány, míg most a francia tudomány felfedezi nekünk, hogy az — magyar nemzeti kultúra bizony, hogy ebben a nemzetben élő valóság volt egy nagy kultura akkor már, amikor a nyugat nagy nemzetei — meg nemzetek se

voltak. Hallottam dalolni balladáinkat, melyekről egykor szintén kisütötte a pesti tudomány, hogy azok hamisítványok, de amelyekkel ma már hanceg a magyar kultúra. Ezek a balladák pedig az erdélyi magyar fajtát a világ legnagyobb poetái mellé emelték. — Egykor azt hittük nagy szegyenkezve, hogy a cigánymuzsika: magyar zene. Ma az ősi erdélyi népdal, a nóta alapján már nemzeti nagy zenét csinál egy magyar fiú. Hát persze, hogy megtagadja őt is a magyar hivatalos zenevilág.

De járom Erdély hegyeit és találok templomokat és temetőket, romokat és parasztházakat, melyekből sirva és halódva is magyar magyar művészet árad felém.

És butort, cserepet, kertet és ruházatot láttam és látok, ami mind-mind arról a művészetről beszél, ami itt valaha szerteséjjel, mindenütt élt, de ma már haldoklik.

Erdély az a zuga a magyar világnak, ahol nemzeti művészet és kultúra volt mindig. Ahol ez nem máról-holnapra csinálódott, de a hova még valahonnan Ázsia szívéből hozták vidám lovas örök és aztán apáról-fiúra adták azt drága örökségképpen. És az unokák gyarapították azt, gazdagították, újabb kincseket gyűjtöttek mellé idegenből és magyarrá tették az idegen szépségeket is. Itt történt ez, Erdélyben.

És ez a nagy nemzeti kincse Erdélynek ma már nem élő valóság, de pusztuló, megfogyatkozott, elgyengült menekülő bujdosó.

Valamikor pogány eleink kulturáját: zenéjét, poézisét az új-keresztény magyar állam hivatalos kulturacsinálói, a Szent István királyunk által idecsődített emberi barátok és műveletlen német lovagok pusztították el: a keresztény kultúra nagyobb dicsőségére. Akkor is ide, Erdély hegyei közé menekült az ősi, magyar világból az, ami élve tudott menekülni.

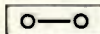
És ebből szijjas erdélyi apáink tudtak új, nemzeti kulturát és művészetet csinálni.

Ma, mintha ugyanaz ismétlődne. Idegen elemekből összealakult új magyarok, a nyugati kultúra nagyobb dicsőségére pusztítanak mindent, ami itt még magyar és — nem az ő képükre és tetszésükre teremődött.

És akarnak adni nekünk, a régi a mienk helyett ujat, az ő képükre csináltat — nekünk idegent.

De amiképpen az a nemzeti kultúra, melyet mi örököltünk, a réginek és még régebbinek alapján épült volt fel, úgy az új magyar kulturának, művészetnek is azon kell felépülnie, ami a mienk ma még; bár rongyos, pusztuló, szegény. Csakis ennek az alapján.

Ha egyáltalában azt akarjuk, hogy az új kultúra magyar legyen és a mienk legyen.

Móricz Zsigmond.

Irni, jól irni ma nagyon sokan tudnak, magyarul irni már sokkal-sokkal kevesebben, de magyar dolgot magyarul irni (prózában, mert versben Ady Endre tud csak) csak két ember tud igazán, sőt tökéletesen: Gárdonyi Géza és — Móricz Zsigmond.

Gárdonyi Géza klasszikusabb talán, Móricz Zsigmond a miénkebb talán. Nem tudom miért, de így érzem! Nem minden irásánál, igaz; mert vannak írásai, melyekre harragszom; bár sokan azt mondják, hogy éppen azok az igaziak. De vannak dolgai, hogy az ember velük — álmodik.

De hát ki ez a Móricz Zsigmond?

Író, nagy író, magyar író, modern író!

Nem, nem! Én ösmerem, nem az! Egy kised, szöke ember. Hosszu hajja, apró szemü, logó bajuszú, csendes, mosolygó ember. Hatalmas homloka van és hallgatni szeret.

Sokáig semmit sem tudtunk róla és egyszerre itt volt. Megírta a »Hét Krajcár«-t és akkor egyszerre felibénk került, olyan magasra fejük fölé, hogy szédülve kellett felnéznünk reá. De ő akkor is csak mosolygott és mintha hunyorított volna szemével hozzá, hogy: »Nana, kivágtuk ügyé; de ilyenek vagyunk mi ott mind a néma Szatmárban, ahol még fiatal a Tisza is. Itt belevágunk, egyenesen a közepébe és nem félünk senkitől és semmitől, mint ahogyan apáink is Esze Tamás idejében nem ijedtek meg a császártól se.«

Igy ám! Ez a fajta Móricz Zsigmond, aki sokat-sokat hallgat, de egyszer csak közibe vág. És csak mosolyog akkor is; mert mi ez neki, hiszen ő onnan jött, ahol mindig harcokat és harcosokat termett a véres, mert protestáló és protestáló, mert magyar föld.

Onnan jött Móricz Zsigmond, de nem egyedül. Elhozta magával azt az egész, külön magyar világot, ami ott él ma is Hajdu-szélén, Szabolcsban, Bihar-szélén, Beregben, Szatmárban. Ugocsa-szélén, Szilágyban. Eljöttek

vele mind eldugott falvaikból, rongyos kuriáikból a bocskoros nemesek, cserepes házaikból azok a csizmás parasztok, akik mindig harcoltak, csak azért sokszor, mert örömük volt a harc. Akik kálvinisták és kurucok, nagy szívűek és összeférhetetlenek és — szegények voltak, de mindig gögősek és egészségesek, szíjjasok és legyőzhetetlenek és ma is ilyenek.

De most beszéljen helyettem és magáért Móricz Zsigmond maga. Az ő jóvoltából szabadon választhatunk összes munkáiból. Nehéz volt a választás és lehet, hogy nem mindenki találja ezt a legjobbnak eddigi temérdek írása közül, amit mi választottunk. De nekem úgy tetszik mégis, hogy ez a novellája jellemzi leginkább nemcsak íróját, nemcsak azt a világot, melyből tárgya vétetett, hanem azt a magyar világot is, melynek meglátásához éppen Móricz Zsigmond által jutottunk.

MÁRKUS

IRTA:

MÓRICZ ZSIGMOND

Márkus, az öreg harangozó nyögve, két lábára sántítva jött be a templomkulcsért.

— Mi baj, atyus? — kérdezte a kis cseléd, a ki früstökhöz terített s nem érezte a térdében, hogy odakint borús, csatakos téli reggel van.

— ? — morgott az öreg, — az, hogy nem lány az anyám.

Beharangozott. A tanító elmondta a kurta szombat reggeli könyörgést, az iskolás pulyák elfujták, hogy: „Ki hívta az éjtszakát elő?” s Márkus bátya kinoszogatta a két-három vénasszonyt. Vitte a klucsot a szegre s ő maga ment dolgára. Megrakta a tüzet a bibliotékában, a hol egy ódon nagy kandalló állott, még tán a reformáció idejéből való.

Azzal lekuporodott a kandalló tövébe egy kis székre, az az ő helye, s bűnük eresztette fejét, az az ő dolga.

Már jó meleg volt a szoba, mikor a nagytiszteletű esperes úr bedöcögött. Erősen szuszogott az öreg úr, egyet-kettőt, krárogott s megkérdezte, mint tegnap, meg azelőtt, meg annakelőtte mindennap:

— No Márkus, hány hét a világ ?

Az egyházi harangozó felcihelősködött a papja előtt, jó reggelt kívánt s szint valloit nagy mogorván.

— Hány hét nagytiszteletű uram ? Mával is több !

Az agg pap belesüppedt a feneketlen bőr karos-székre, elővette pipáját, megtönte a szitából dohánnyal, rágyújtott a parázssal, amit Márkus hozott a kandallóból, szippantott egy párat s azt mondta :

— Tán *kevesebb*, Márkus.

A harangozó, a ki már visszatelepedett a helyére, izgatott lett, megmozdult. Egyet csoszantott a lábával. Köhintett. Szuszogott. Kívette zsebéből a kormos cseréppipáját, megkotorgatta a kisujjával s visszadugta a zsebébe. Aztán elővette a tüzkaparót, belepiszkált a kandallóba, a hol hatalmas fahasábok égtek s erre izgatottan szikrázott, sercegett és sirt az égő fa is. Végre megnyugodott, lecsendesedett az öreg, elvárta, míg a pap az ujságot föltépi, széttergeti, s nagy pápaszemén át beletemetkezik. Mikor már nem volt egyéb nesz, csak az óra kattogása, meg néha-néha az ujság suhogó zizzenése, szót eresztett.

— Bizony több. Mán sok is a hét, nagytiszteletű uram.

A pap leereszté ez ujságot, a mely bizony nem nagyon érdekelte. A szemüveg fölött kibámult az ablakon. Gyöngye, szomorkás lágyság csuszott szét ernyedt vonásain s örökké nedves, szürke szemeiben ónos lett az életkedv színe. Pedig hej, de hatalmasan villogott egykor. Be vigan, be mutatós lánggal! Lassan lomha füstbodort eresztett ki.

— Igaza van, Márkus . . . Igaza ; csak ne mondaná ! . . .

Újra csönd lett. A nyugalmas, meleg szobában ott ült a jó Isten kifáradt két öreg cselédje. Nagy dolog a fáradt öregség, munkás, harczos élet után is. Hát még annak, a ki egész életében csak pihent . . .

— Hát kend mért nem tőt rá ! — mordult fel egyszer a pap.

Márkus felállott. Szó nélkül a dohányszitához cammogott s megtöltötte háromkrajcáros mocskos cseréppipáját. A zsebében is ott van ugyan a teli zacskó, s épen ezzel a dohánnyal tömve, mert a paptól dohány dukál neki a vágásáért. De hát csak nem bolond, hogy a „magáéból“ töltsön, mikor vendégségben van.

S a két pipa diskurált helyettük. Az esperes puppogva szipakolt, a harangozó kurta meggyfapipaszára szortyogott.

Derekáig beleette magát az agg pap a lepedőnyi ujságjába, aztán visszatért az előbbi témára s kibökte a borostyán szopóka mellől.

— Tegyen róla, Márkus. Tegyen róla. Fialalítsa meg magát. Kevesbitse meg a heteit. Vén májszter.

— Hát vón annak módja — törülte kétfelé a bajszát a vén szolgálja.

— Ki vele. Csak ki vele. Halljuk.

— Penzióba kék menni . . - Ideje vón már kvietálni . . .

A pap csöndesen leeresztette az ujságját s a megkopott üvegek mögül odarebben a szeme vén társára. Bizonytalan kóválygással, mint a kivénült holló keringése. Értetlenül bámult.

— Nem birom már, nagytiszteletű uram. Magas a torony teteje ! . . . Sok a járás. Az adószedés. A népekkel se bírok mán úgy. Jó vón mán megnyugohodni.

— Van kelmednek esze, Márkus.

Az öreg harangozó megsodorta bajszát, a mitől az nem lett nyalkább. A pap folytatta :

— Csak azt mondja meg kend, hon az a penzió ? Mert mit ér a nyugalom nyugdíj nélkül.

— Biz a mennél kevesebbet.

— Nohát. Vén bolond. Hol az Istenfenéjébe szedte az ilyet ? Hol az áldásba van a harangozónak nyugdíja ? Papnak sincs. Jó magam tán nem mentem vóna már régen? De hová? Tarisznyát a nyakamba ? Koldulni ? Így gondolta kend ?

— Nem egészen, nagytiszteletű uram. Mert én csak azt gondoltam, hogy ha volna valahon egy jólelkű ember, a ki aszondaná, hogy: ihon e, ennyi meg ennyi pénz; aztat én felajálom az anyaszentegyháznak ; hogy annak a kamatját nyugdíjnak fizessék a harangozónak ; mer' a megérdemli ennyi éktelen törekedéseért, sokféle tűröm-szenvedemért, az Úristen ő szent felségének harangok által való dicséréseért. Hát mondok, úgy vélekszek, hogy a szent egyháznak, meg az eklézsiának azt el kell fogadni.

— Azt el. Azt jól gondolta kend.

— És osztán a penziót ki kell adni.

— Ki azt, persze, hogy ki.

— Nohát.

— Nohát, vén számár. Hol van olyan ember, a ki kendnek a szép szeméért ilyen fundációt tegyen ? Az még nem született meg.

— Hátha — vetette oda ravaszul Márkus, hunyori szemmel.

A papnak még a pipa is kibukott a szájából.

— Kibolond az ?

— Én vólnék.

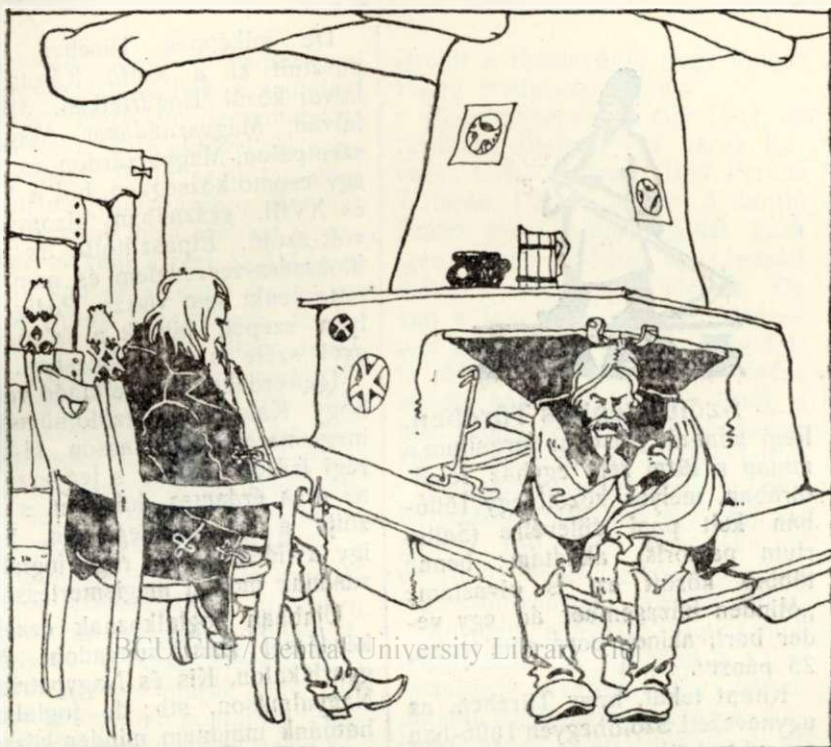
Hosszú nagy csönd lett. A pap újra a pipához folyamodott s idegesen bubogatta az apró füstfellegeket. Ezek nagysokára nőni nyúlni kezdtek, míg végre elérték rendes formájukat. Akkor aztán megszólalt a pap:

— Van esze kendnek, van esze, Márkus.

A harangozó somolygott, de csak úgy befelé. Nagy ártatlanul kezdett megnyilatkozni.

— Nagytiszteletű uram, mán mi régen meghánytuk-vetettük az anyjukommal, hogy mivel gyereünk nincs, de még atyafiságunk sincs, inkább mint hogy idegen prédakézre jusson, az eklézsiának

hagyjuk, a mi kicsink van. Onnan szereztük, térüljön vissza oda. Mán meg is nyugodtunk, belegyőződünk, irást akartunk csinálni, mikor rám jött az az én régi rossz köszvényem. Ezt nem lehet kikúrálni. Ez elvisz, mert e visz el. E miatt tanáltam ki, hogy be kár, hogy nem lehet az egyházfinak kvietálni. Már rég itt hagytam vón a nagy állást, de sajnállottam, de fájt a szívem a sok szép fizetésért. Minden hónapba 16 forint. Nagy veszteség, ha elmulik. Osztán megbeszéltük az asszonyfeleségemmel, hogy jobb lesz, a mi pénzünk van, ha életünkbe odaadjuk az egyháznak. Minek ne élvezzem magam a legelső harangozó-penziót. Nálam jobban nem szolgált rá senki, nem is fog.

A pap komolyan bólogatott.

— Oszt menyi vóon, amit alapítványnak szánt kend?

— Éppen csak annyi, nagytiszteletü uram, hogy kiteljen belőle a fizetés, a kamatjából. Ötezer pengő!

Míntha ágyu durrant volna. Csönd lett a ragy szóra. Utána Márkus folytatta:

— Úgy számítottam, hogy négy pengő száztól, negyven ezertől, éppen kétszáz lesz ötezertől. Ennyi a fizetésem most is; 16 forint, minden hónapba.

(Folytatjuk.)

— Szőlőtelepítés Türeben.

Régi elfakult irásokat forgattam a minap a türei ref. egyház levéltárában, melyek között egy 1606-ban kelt papi díjlevélre (Sallarium pastoris) akadtam; benne többek között ezt is olvastam: „Minden házasember ad egy veder bort, akinek bora nem terem, 25 pénzt“.

Kitűnt tehát, hogy Türeben, az ugynevezett Szőlőhegyen 1606-ban és valószínűleg azelőtt is szőlő termett. De termett szőlő azután is Türeben 1782-ig, mikor is egy másik díjlevél szerint a szőlő kikapult“.

Azóta nem szüretelnek a türei gazdák. Valamikor tehát a „Szőlőhegyen“ szőlők voltak, de szőlővel lehetett beültetve a „Ropó“ nevű hegy oldala is, mert a Maros és Küküllő mentén ma is sok községben, ahol szőlőtermeléssel foglalkoznak, megtaláljuk a *Ropó* nevű hegyet is a szőlőhegyek között. Türeben nyoma sincsen ma a Ropón szőlőnek, hacsak nem találjuk jelentőségesnek a hegy oldalán ma is tengődő egy-két *birsalm:abokrot*.

De miképpen Türeben, ugy pusztult ki a szőlő Kalotaszeg falvai közül Bogártelkén, Mákófalván, Magyarnádason, Magyar-szentpálon, Magyarsárdon és még egy csomó községben, hol a XVII. és XVIII. században bizonyosan volt szőlő. Elpusztította az első filokszéra-veszedelem és nem ültette senki sem vissza. Pedig milyen szépen látszik a szőlőmés-gyék széle is pl. Kisbácsban.

Igen érdekes és óhajtható volna, hogy Kalotaszeg szőlőművelését megismerendő, kutasson ki-ki a régi irások között s jegyezze ki az arra érdemes dolgokat, s közölje a „Kalotaszeg“-ben, hogy így a vidék egyik régi foglalkozásának módját megismertessük.

Ujabbán foglalkoznak ezzel a kérdéssel Bánfihunyadon, Magyarbikalon, Kis és Nagypetribán, Nagymáson, stb; de foglalkozhatnánk majdnem minden községben, mert a szőlő mindenütt megterem, ahol a törökbuza megéri. És foglalkoznánk különösen most, amikor a majdnem 2000 szőlőfaj között olyanok is akadnak, melyek július végén, augusztus elején megérnek. Az alanyok között pedig olyanok vannak, melyek minden talajban, a legrosszabban is szépen fejlesztk és jól kötik a nemes vesszőt.

Most pedig röviden leírom, miképpen fogtunk hozzá mi a szőlőtelepítéshez, s hogyan gondoljuk azt véghez vinni; az esetleges jótanácsokat szívesen vesszük és megköszönjük

Miután megállapítottam, hogy Türeben régen szőlő termett, ej-

határoztam, hogy a népnek új
 erőforrást nyújtok a szőlőter-
 meléssel. Közöltem tervemet Ke-
 rekes Lajos körjegyzővel, ki szív-
 vel-lélekkel állott segítőtársamul
 vertem megvalósításához. Érintke-
 zésbe léptünk most azokkal a gaz-
 dákkal, akiknek a régi *Szölőhegyen*
 földjük van és sikerült kettőjüket
 megnyernünk tervünknek. Ezek:
 Deretei István f. és Jakab János
 kisbirtokosok, kikkel megbeszéltük,
 hogy 1911. év őszén 400—400
 □-öl helyet forgattatunk fel. Né-
 gyünk mellé ötödiknek szegődött
 társul Keresztesi János kereskedő
 is. A helyet ölenként 12 $\frac{1}{2}$ fillér-
 ért megvásároltuk, kimértük a
 felforgatandó területet és szándé-
 kunkról értesítettük a szőlészeti
 és borászati feügyelőt Marosvá-
 sárhelyen. Ő erre megvizsgálás
 céljából egy-egy marék földet kért
 a hegy különböző pontjairól; vizs-
 gálata eredményeképpen pedig kö-
 zölte, hogy a fekete földben 4—9
 %-nyi meszet talált s így a *ripa-
 ria portalis* alanyt ajánlotta a kö-
 vetkező nemesítéssel: Clasz riz-
 ling, Ménesfehér, Járdovány, Fe-
 hér havas, Leányka; fehér és pi-
 ros Sassalás, Muskat Lunel, Pas-
 satutti, Muscat Hamburg és Csaba
 gyöngye. Ezek közül a korán
 érőket választottuk és 3—4 fajt
 ültetünk el.

A forgatást 1911. dec. 1-én
 elkezdtük és most már vége felé
 járunk. Mélysége 65—70 cm. A
 sor és növénytávolságot 120 cm.-
 ben állapítottuk meg, tehát egyen-
 ként 1000—1000 tőkének lesz. 2
 éves gyökeres fásoltványt szán-
 dékozunk elültetni, mert így na-

gyobb a reményünk, hogy hama-
 rosan eredményt látunk.

Kísérletképpen én már 1911. év
 tavaszán ültettem 144 darab, Ke-
 rekes Lajos 14 darab, Both Ferenc
 7 darab, Deretei István 3 darab,
 Szabó János 2 darab tőkét. Ezek
 igen szépen fejlődtek és a másfél
 méteres magasságot elérték. De
 van a faluban Kis Szabó János-
 nak *egy tő* igen késői rizling faj-
 ta tőkéje, mely szeptember végére
 mindig beéri és 50—60 fűrtöt is
 hoz, pedig senki sem gondolja,
 karója pedig az a fa, melyre felfut.

Felemlitem még, hogy a föld
 forgatásnál találtunk egy régi, le-
 galább 150 éves metsző-kacrot
 és 1800. évbéli pénzt, továbbá
 régi szőlővenyigét és karóvégeket.

Röviden ennyit a türei szőlő-
 telepítésről. Ha „Kalotaszeg“
 olvasóit nem fogom
 untatni, később majd be fogok szá-
 molni az új szőlő munkáiról és
 az eredményről.

Máthé István

türei állami tanító,

— Színházi élet. *Rajcsányi*
 István színtársulata napról-napra

„tett ház“ mellett tartja előadásait a Tigris szálló nagytermében. Ez is bizonyítéka annak, hogy a szintársulat működésével a közönség általában meg van elégedve, bár nem hagyhatjuk szó nélkül, hogy a szereplők közül többen nem tanulják meg szerepüket, másrészt pedig a szindarabok szövegét sokszor annyira megrövidíti a rendező, hogy a megértés rovására megy — A múlt héten kivált szereplők most is derekasan megállták helyüket, kívülök még *Krazsós Józsika* és *Fekete Pál* érdemelnek említést ügyes játéukért. A heti műsor darabjai közül legjobban tetszett a közönségnek a „Kis gróf“, melyet — közkívánatra — megismétel az igazgatóság. A jövő heti műsor — értesülésünk szerint — a következő darabokból áll: febr. 25-én „Czigány Panna“, 26-án a „Testőr“ 28-án a „Doktor úr“, (*Barna Ilona* jutalomjátéka), 29-én *Kabaré*; márc. 1-én a „Primadonna“ (*Várnai László* jutalomjátéka), márc. 2-án a „Papa“, 3-án az „Iglói diákok“ (*Somlár Mihály* jutalomjátéka), márc. 4-én a Balkáni hercegnő.

— A szabad oktatás érdekében jelentős lépés történt Bánffy-hunyadon f. hó 19-én. *Szabó Ödön* kir. vezetőjárásbíró, mint a Bánffy-hunyadi Munkásgimnázium elnöke, ugyanis e napon értekezletre hívta össze Bánffy-hunyad bírúit, bírósági jegyzőit s az összes ügyvédek és ügyvédjelölteket abból a célból, hogy jogi és társadalomtudományi előadókul nyerve meg nevezettek a Bánffy-hunyadi Munkásgimnázium nevében. Ez a köz-

hasznu, a szabadoktatás érdekében tevékenyen működő intézmény az idén programjába vette a jogtudományok körébe vágó előadásokat is és ezeknek megtartására kérte fel az elnökség a bírói és ügyvédi kar tagjait. A f. évben a téli időszak rövid voltára való tekintettel, egyelőre négy előadás van tervbe véve, még pedig febr. 28. *Dr. Ländesberg* Ernő ügyvéd. „A socialis kérdésről“, márc. 6-án *Dr. Sillay István* ügyvéd „A telekkönyvről“, márc. 13-án *Dr. Koleszár Jenő* ügyvédjel. „A kereskedelmi jog köréből“, márc. 20-án *Dr. Bohéczel Sándor* kir. járásbíró. „A bűnjelekről“ tartanak előadást s ha az érdeklődés állandónak fog bizonyulni, akkor remélhetőleg folytatódnak ezek az előadások, melyeknek tartására a bánffy-hunyadi iskolák igazgatósága az egyik tantermet rendelkezésre bocsátotta. Az előadások minden hét szerdáján este 7 órakor kezdődnek s azon belépődij nélkül bárki megjelölhetik.

— **Nyilvános elszámolás.** A „Bánffy-hunyadi Ifjúsági Egyesület“ és „Emke Daloskör“ által f. hó 10-én az „Emke Daloskör“ pénztára javára rendezett műsoros táncmulatságnak összes bevétele 250 K 10 fillér, kiadása 96 K 40 fill. volt. Levonva a kiadást a bevételből, maradt 153 K 70 fill. mely összeg takarékpénztárba helyezettett.

Az estélyen felülfizettek: *Dr. Richtzeit* A. 4 K., *Mátyás F. Bokor* M., *Fejes I.* 3—3 K-t, *Dóczi E.* 2 K-t, *Csőregi J.*, *Böngérfi G.*, *N. N. Dr. Mezey A.*, *Kátai I.*, *Walzer*

V., Lukács I., Koleszár L., Szabó F., Beke I., Dr. Brunner J., Csonka F., Kurucz J., Uuterberger N., Buzás M., N. N. 1—1 K-t, Czucza I. 60 f. Bokor F. 50 fillért.

Fogadják a t. felülfizetők az ifjuság halás köszönetét.

Földmivelő ifjak műkedvelő előadása Kidében. Gyönyörű ünnepi estélye volt f. hó 17-én Kide Községnek. Ez alkalommal mutatták be a kidei földmives műkedvelő színészek Székely Miklós kidei ref. lelkész „Becsület“ című 3 felvonásos népszínművét a község és környékbeli közönség inpozáns részvétele mellett.

Az előadás nagy hatást keltett az egész közönségben. A szerző megrázó erővel mutatta be, hogy jaj annak, ki bármi anyagi előnyét elfojtja magában a lelkiismeret tiltó szavát.

Bámulatos azoknak az egyszerű földmives ifjaknak alakítása egyes szerepekben. Itt tapasztalhattuk, hogy mennyi kincs rejtőzik az egyszerű magyar földmivesben. Ezt a kincset aknáztatja és hozza napvilágra a színműiro lelkész akkor, amikor szindarabot játszat az egyszerű emberekkel. Emellett azonban a szindarabok hatása alatt községében rohamosan javultak az erkölcsök, csiszolódt,

nemesedett a régi, s lett zengőbbé, szebbé az éles magyar nyelv a földmivesnép ajkán. Valóban szükséges volna, hogy illetékes körök alkalmat szerezzenek arra, hogy a színműiro lelkész erkölcsnemesítő népszínművei olyan széles körben terjedjenek el, mint azt népnevelő voltuknál fogva megérdemelnék.

Kidei tudósító.

Szerkesztői üzenetek

Kérjük mindazokat az előfizetőinket, kik előfizetési díjaikat még eddig nem küldték el, hogy azt annál inkább tegyék meg, hogy a lap megjelenése és szétküldése zavartalanul történhessék. De kérjük öszszes jelözetőinket, hogy ismerőseik körében lapunkat terjeszteni sziveskedjenek, mert csak úgy tudhatunk megfelelni szép feladatunknak, ha minél többen rendelik meg a „Kalotaszeget“. Kérjük olvasóinkat, hogy minden kalotaszegre vonatkozó és lapunknak megfelelő cikkekkal, tudósításokkal keressék fel szerkesztőségünket. Mutatványszámot szivesen küldünk, ha pontos címet közölnek velünk, valamint levelekre is készséggel válaszolunk. Aki Kalotaszeg és Erdély magyarságának érdekeit szívén viseli, az segítönkül, olvasönkül, munkatársunkul fog szegődni mellénk.

Üdvözlétét küldi olvasóinak a

Szerkesztőség.

 HIRDETÉSEKET

a kiadóhivatal és Diamantstein
Nándor könyvnyomdája vesz fel

Egyszeri hirdetés árai   egészoldal 9 korona
   fél oldal 5   „
   negyed oldal 3   „
Többszöri hirdetés megegyezés szerint.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

FELELŐS SZERKESZTŐ: KÓS KÁROLY SZTÁNA.

FŐMUNKATÁRS: BÖNGÉRFI GÉZA BÁNFFYHUNYAD.

NYOMTATVÁNYOK,

IRODASZEREK,

ELSŐRENDŰ LEGOLCSÓBB MEG-
BIZHATÓ BESZERZÉSI FORRÁSA

BCU Cluj / Central University Library Cluj

DIAMANTSTEIN NÁNDOR

könyvnyomdája, könyvkötészete,

könyv- és papirkereskedése

BÁNFFYHUNYADON.